

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA



BUNGE LA TANZANIA

**TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAMBO YA NJE,
ULINZI NA USALAMA KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA
WIZARA YA MAMBO YA NDANI YA NCHI (FUNGU 14, 28, 29, 51 NA
93) KWA MWAKA WA FEDHA 2019/2020; PAMOJA NA MAONI YA
KAMATI KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA
WIZARA HIYO KWA MWAKA WA FEDHA 2020/2021**

*[Imetolewa chini ya Kanuni ya 99(9) ya Kanuni za Kudumu
za Bunge, Toleo la Januari 2016]*

Aprili, 2020

YALIYOMO

1.0 UTANGULIZI.....	1
2.0 TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA MIRADI YA MAENDELEO ILIYOTENGEWA FEDHA KWA MWAKA WA FEDHA 2019/2020.....	3
2.1 Maelezo kuhusu Miradi ya Maendeleo iliyokaguliwa.....	3
2.2 Matokeo ya Ukaguzi.....	4
2.3 Maoni kuhusu utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo.....	9
3.0 UCHAMBUZI WA TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA MPANGO WA BAJETI NA UZINGATIAJI WA MAONI YA KAMATI KWA MWAKA WA FEDHA 2019/2020	10
3.1 Uchambuzi wa Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020.....	10
3.1.1 Uchambuzi wa Taarifa kuhusu Ukusanyaji wa Mapato kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020	11
3.1.2 Upatikanaji wa Fedha kutoka Hazina	15
3.2 Utekelezaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati	18
4.0 UCHAMBUZI WA MPANGO NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2020/2021	21
4.1 Mpango wa Utekelezaji wa Majukumu ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2020/2021	21
4.2 Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato kwa Mwaka 2020/2021	22
4.3 Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi	25
5.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI	28
5.1 Ushauri wa Jumla	28
5.2 Ushauri Mahsusi	29
5.2.1 Fungu 14- Jeshi la Zimamoto na Uokoaji	29
5.2.2 Fungu 28- Jeshi la Polisi	31
5.2.3 Fungu 29- Jeshi la Magereza	34
5.2.4 Fungu 51- Wizara	36
5.2.5 Fungu 93- Idara ya Uhamiaji	38
6.0 HITIMISHO	39

**TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAMBO YA NJE,
ULINZI NA USALAMA KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA
WIZARA YA MAMBO YA NDANI YA NCHI (FUNGU 14, 28, 29, 51 NA
93) KWA MWAKA WA FEDHA 2019/2020; PAMOJA NA MAONI YA
KAMATI KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA
WIZARA HIYO KWA MWAKA WA FEDHA 2020/2021**

1.0 UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, awali ya yote, kwa kuwa jukumu kubwa la Kamati yangu ni kuisimamia Serikali kwa niaba ya Bunge kuhusu masuala yanayohusu Usalama wa Raia na Mali zao, naomba kuanza Taarifa hii kwa kutoa pole kwa wananchi wote ambao wameugua na ambao wamepoteza ndugu zao kwa ugonjwa hatari wa homa ya mapafu unaosababishwa na Virusi vya COVID- 19.

Aidha, naipongeza Serikali hususan Mhe. Dkt. John Pombe Joseph Magufuli, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mhe Kasim Majaliwa, Mb Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mhe. Ummy Mwalimu, Mb Waziri wa Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto kwa jitihada zao za hali na mali katika kupambana na ugonjwa huu hatari duniani kote. Tunaamini kuwa kwa jitihada hizo, na wote kwa pamoja tukiendelea kuchukua tahadhari kama tunavyoshauriwa na Wataalamu na kumwomba Mwenyezi Mungu kwa uaminifu ugonjwa huu utakwisha.

Mheshimiwa Spika, baada ya utangulizi huo, kwa mujibu wa Kanuni ya 99 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari 2016 [Kanuni za Bunge], naomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama kuhusu

utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020, pamoja na Maoni ya Kamati kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2020/2021 na kuliomba Bunge lako Tukufu liipokee taarifa hii na kuikubali, kisha kuidhinisha Bajeti ya Wizara hiyo kama ilivyowasilishwa na Mtoa Hoja.

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kifungu cha 6 (3) (c) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati hii ina jukumu la kusimamia utekelezaji wa majukumu ya Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki, Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi na Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa. Aidha, Kifungu cha 7 (1) (a) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge kinatoa Mamlaka kwa Kamati zote za Kisekta kushughulikia Bajeti za Wizara inazosisimamia.

Kufuatia majukumu hayo ya Kikanuni, naomba kulijulisha Bunge lako Tukufu kuwa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama ilikutana na Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi tarehe 24 na 25 Machi, 2020 ili kuchambua Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020 pamoja na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka 2020/2021.

Mheshimiwa Spika, jukumu hili la uchambuzi wa Bajeti lilienda sambamba na jukumu la ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo iliyotengewa fedha kwa Mwaka wa Fedha unaoishia kwa Mujibu wa Kanuni ya 98 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge. Kutokana na utekelezaji wa Jukumu hilo, naomba kutoa Taarifa kuwa Kamati

ilifanya ukaguzi wa Miradi mitano ya Maendeleo iliyotengewa fedha katika Mwaka wa Fedha 2019/2020.

Mheshimiwa Spika, Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi inajumuisha Mafungu matano (5) ya kibajeti yafuatayo:-

- i) Fungu 14- Jeshi la Zimamoto na Uokoaji,
- ii) Fungu 28- Jeshi la Polisi,
- iii) Fungu 29- Jeshi la Magereza,
- iv) Fungu 51- Wizara (Makao Makuu) ikiwemo Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa-NIDA; na
- v) Fungu 93- Idara ya Uhamiaji.

Mheshimiwa Spika, Taarifa hii inatoa maelezo kuhusu sehemu nne (4) zifuatazo:-

- i) Matokeo ya Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo;
- ii) Mapitio ya Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020;
- iii) Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2020/2021; na
- iv) Maoni na Ushauri wa Kamati.

2.0 TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA MIRADI YA MAENDELEO ILIYOTENGEWA FEDHA KWA MWAKA WA FEDHA 2019/2020

2.1 Maelezo kuhusu Miradi ya Maendeleo iliyokaguliwa

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 98 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati ilitembelea na kukagua Miradi ya Maendeleo mitano (5) iliyotengewa fedha kwa Mwaka wa

Fedha 2019/2020. Ukaguzi wa miradi hiyo ulitekelezwa kuanzia tarehe 12 hadi 18 Machi, 2020, katika Mkoa ya Dodoma, Dar es Salaam na Kaskazini Unguja- Zanzibar

Miradi iliyokaguliwa ni:-

a) **Fungu 14- Jeshi la Zimamoto**

Mradi Na. 6582 wa Ujenzi wa Makao Makuu ya Jeshi la Zimamoto, Dodoma.

b) **Fungu 28- Jeshi la Polisi**

Mradi Na. 6303 kuhusu Ukarabati wa Kituo cha Polisi Mkokotoni, Kaskazini Unguja- Zanzibar.

c) **Fungu 29- Jeshi la Magereza**

Mradi Na. 1201 kuhusu ujenzi wa Kiwanda cha Useremala cha Magereza, Msalato, Dodoma.

d) **Fungu 51- Wizara**

Mradi Na. 6501 kuhusu Ujenzi wa Makao Makuu ya Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa.

e) **Fungu 93 – Idara ya Uhamiaji**

Mradi wa Ujenzi wa Makao Makuu ya Uhamiaji, Dodoma.

2.2 Matokeo ya Ukaguzi

Mheshimiwa Spika, baada ya kueleza kuhusu Miradi ya Maendeleo na maeneo yaliyokaguliwa, sasa naomba kuliarifu Bunge lako Tukufu kuhusu hali ya utekelezaji wa Miradi hiyo.

Mheshimiwa Spika, naomba kuliarifu Bunge lako kuwa, tofauti na Mwaka wa Fedha 2018/2019 ambapo miradi yote iliyotembelewa haikuwa imepelekewa fedha, katika Mwaka wa fedha 2019/2020 mradi mmoja ulipelekewa fedha, miradi mitatu ilipata fedha nje ya Bajeti iliyoidhinishwa na mradi mmoja haukupelekewa fedha kabisa.

Mheshimiwa Spika, Mradi uliopelekewa fedha ni wa Fungu 29- Jeshi la Magereza na Mradi ambao haukupelekewa fedha ni wa Fungu 28- Jeshi la Polisi. Vilevile, naomba kulieleza Bunge lako Tukufu kuwa, Mradi wa Ujenzi wa Makao Makuu ya Jeshi la Zimamoto na Uokoaji- Fungu 14 na Mradi wa Ujenzi wa Makao Makuu ya Uhamiaji- Fungu 98 inatekelezwa kwa fedha zilizotolewa na Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mheshimiwa Dkt. John Joseph Pombe Magufuli kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi hiyo. Kamati inampongeza Mheshimiwa Rais kwa kuona umuhimu wa kutekeleza Miradi hii muhimu hasa katika Kipindi hiki ambapo Serikali imehamia Jijini Dodoma.

Mheshimiwa Spika, Aidha, Mradi wa Ujenzi wa Makao Makuu ya mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA)- Fungu 51 unatekelezwa kama sehemu ya mradi wa *The National ID system Expansion (phase II)* unaojumuisha ujenzi wa Ofisi za Usajili za Wilaya Tanzania Bara na Zanzibar pamoja na uwekaji wa miundombinu wezeshi ya TEHAMA ya kufanikisha usajili na utambuzi wa watu nchini. Mradi huu unatekelezwa kwa fedha za mkopo wenye masharti nafuu kutoka Serikali ya Korea Kusini kupitia *Exim Bank*.

Mheshimiwa Spika, Naomba pia nilitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa, Idara ya Uhamiaji haikutengewa fedha zozote za maendeleo kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020 Jambo ambalo limesababisha miradi yake ya muda mrefu kuendelea kusimama hasa ile ya Ofisi za Mikoa ya Lindi na Mtwara.

Mheshimiwa Spika, baada ya kufanya ukaguzi wa miradi iliyoorodheshwa hapo juu, uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa utekelezaji wa Miradi umegawanyika katika makundi matatu kama inavyoelezewa hapa chini.

Mheshimiwa Spika, kundi la kwanza ni Miradi ya muda mrefu ya ujenzi ambayo utekelezaji wake umesimama. Maelezo ya Serikali yalionesha kuwa fedha zilizoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya utekelezaji wa miradi hiyo hazijatolewa kwa muda mrefu licha ya kuwa kuna umuhimu mkubwa wa utekelezaji wake.

Mfano wa Miradi hii ni Mradi Na. 6303 wa ukarabati wa Kituo cha Polisi cha Mkokotoni- Zanzibar. Maelezo yaliyotolewa na Serikali yalibainisha kuwa katika Mwaka 2019/2020 Mradi huu ulitengewa jumla ya Shilingi 500,000,000/=. Hata hivyo, hadi kufikia Mwezi Machi, 2020 fedha hizo zilikuwa hazijatolewa.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilihoji na kubaini kuwa Ujenzi wa Kituo hicho ulianza mwaka 2012 na kusimama Mwaka 2013 kutokana na kutokupelekewa fedha kwa miaka saba mfululizo (2013/2014-2019/2020), licha ya kuwa Kituo kilichokuwepo awali

kiliungua na hivyo kusababisha askari kuendelea kutumia Ofisi zilizo chini ya kiwango.

Mheshimiwa Spika, vilevile wakati wa ukaguzi wa mradi huu, Kamati ilibaini kuwa Mkandarasi wa Jengo hilo alishakamilisha asilimia 60 ya ujenzi na amelazimika kusitisha ujenzi kutokana na kutopewa malipo yake jambo ambalo linaathiri morali ya wakandarasi wazuri kutekeleza miradi ya Serikali.

Mheshimiwa Spika, kundi la pili ni Miradi ambayo ilitengewa fedha katika Mwaka wa Fedha 2019/2020 na imepelekewa fedha hizo ambapo utekelezaji wake unaendelea. Mfano wa miradi hiyo ni Mradi Na. 1201 kuhusu ujenzi wa Kiwanda cha Useremala cha Magereza, Msalato, Dodoma.

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2018/2019, Shilingi Bilioni Mbili (2) zilitengwa kwa ajili ya ujenzi wa jengo la Kiwanda, uingizaji wa miundombinu ya maji na umeme, na ununuzi wa mashine mbalimbali za uzalishaji. Hata hivyo, hadi kufikia Mwezi Juni, 2019 fedha hizo zilikuwa hazijatolewa.

Mheshimiwa Spika, kufuatia umuhimu wa Mradi huu, na maoni yaliyotolewa na Kamati hii kuhusu umuhimu wa kutoa fedha kwa ajili ya utekelezaji wake, Serikali ilitenga tena Shilingi Bilioni Mbili (2) ambazo ziliidhinishwa na Bunge kwa Mwaka 2019/2020.

Mheshimiwa Spika, hadi Kamati ilipofanya ziara ya ukaguzi Mwezi Machi, 2020, Mradi huu ulikuwa umepelekewa Shilingi

898,256,877.00 sawa na asilimia 45% ya fedha zilizoidhinishwa na utekelezaji wake upo katika hatua za awali ikijumuisha ujenzi wa msingi. Aidha, Kamati ilielezwa kuwa Mradi huu unatarajiwa kukamilika Mwezi Juni, 2020.

Mheshimiwa Spika, kundi la tatu ni Miradi ambayo kutokana na umuhimu wake, fedha za utekelezaji zilitolewa na Mhe. Dkt. John Joseph Pombe Magufuli, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Mfano wa Miradi hiyo ni Mradi wa ujenzi wa Jengo la Ofisi ya Makao Makuu ya Idara ya Uhamiaji, Jijini Dodoma na Mradi Na. 6582 wa Ujenzi wa Makao Makuu ya Jeshi la Zimamoto, Dodoma. Kamati ilielezwa kuwa, Idara ya Uhamiaji ilipewa Shilingi 10,000,000,000.00 na Jeshi la Zimamoto na Uokoaji lilipewa Shilingi 2,656,000,000.00

Mheshimiwa Spika, maelezo yaliyotolewa na Wizara yalibainisha kuwa fedha hizo zimekwishatolewa na Kamati ilijiridhisha kuwa hatua za utekelezaji wa Miradi hiyo zimeshaanza ambapo Mradi wa Idara ya Uhamiaji umekamilika kwa asilimia 28 na ule wa Jeshi la Zimamoto umekamilika kwa asilimia 100.

Kamati inampongeza sana Mheshimiwa Rais na Amiri Jeshi Mkuu Dkt. John Pombe Joseph Magufuli kwa kuona umuhimu wa kuwa na Jengo la Makao Makuu ya Uhamiaji mapema iwezekanavyo na kuimarisha shughuli za Zimamoto na Uokoaji katika Jiji la Dodoma ambalo linakuwa kwa kasi.

Mheshimiwa Spika, naomba pia kuliarifu Bunge lako Tukufu kuwa, wakati wa ukaguzi wa Miradi hiyo, Kamati yangu ilihoji na kukagua endapo masuala ya jinsia na mazingira yamezingatiwa wakati wa kutekeleza miradi hiyo na kushauri ipasavyo. Kamati ilihoji na kushauri kuwa, ujenzi wa majengo yanayojengwa yazingatie mahitaji muhimu ya watu wenye ulemavu. Aidha, ujenzi uzingatie uwekwaji wa miundombinu ya uvunaji wa maji ya mvua kwa ajili ya shughuli mbalimbali ikiwemo utunzaji wa bustani za maua na miti katika maeneo ya majengo hayo.

2.3 Maoni kuhusu utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, kutokana na matokeo ya ziara za ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo kama ilivyobainika wakati wa ziara za ukaguzi, Kamati ina maoni yafuatayo:-

- i) Kutokutolewa kwa fedha za Miradi ya Maendeleo kwa wakati kunaathiri ratiba za utekelezaji wake;
- ii) Mwenendo mzima wa utangaji na utolewaji wa fedha kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo chini ya Mafungu ya Wizara hii, hususan Fungu 14- Jeshi la Zimamoto na Uokoaji, Fungu 28- Jeshi la Polisi na Fungu 93- Idara ya Uhamiaji unahitaji kuboreshwa zaidi;
- iii) Manufaa ya Miradi ya Maendeleo inayotekelezwa na Wizara hii yataonekana pale tu Serikali itakapotoa fedha zote

zinazoidhinishwa na Bunge kwa wakati na kwa ukamilifu ili kukamilisha Miradi iliyosimama na inayoendelea kutekelezwa.

- iv) Upo umuhimu wa kukamilisha Miradi ya Maendeleo ambayo utekelezaji wake umesimama kwa muda mrefu kabla ya kuanza kutekeleza Miradi mipya. Hii itasaidia Serikali, pamoja na mambo mengine, kuepusha ongezeko la gharama za Miradi zitokanazo na tozo ya riba.

3.0 UCHAMBUZI WA TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA MPANGO WA BAJETI NA UZINGATIAJI WA MAONI YA KAMATI KWA MWAKA WA FEDHA 2019/2020

3.1 Uchambuzi wa Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipofanya uchambuzi wa Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020, ilizingatia makusanyo ya maduhuli ikilinganishwa na lengo lililokusudiwa, upatikanaji wa fedha za matumizi kwa shughuli zilizopangwa kutekelezwa, hususan fedha kwa ajili ya Matumizi Mengineyo (OC) na fedha za Miradi ya Maendeleo kwa Mafungu yote matano ya Wizara.

Vilevile, Kamati ilizingatia taarifa mbalimbali zilizowasilishwa mbele yake kwa kipindi cha kuanzia Agosti 2019 hadi Januari 2020 na mahojiano yaliyochangia upatikanaji wa taarifa muhimu na za ziada wakati wa vikao vya Kamati. Uchambuzi huo ni kama ifuatavyo:-

3.1.1 Uchambuzi wa Taarifa kuhusu Ukusanyaji wa Mapato kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2019/2020 Wizara ikijumuisha Mafungu yake yote matano ilikadiria kukusanya mapato ya Shilingi **471,894,244,600/=** ikilinganishwa na Shilingi **297,014,614,300/=** zilizokadiriwa kukusanywa katika Mwaka wa Fedha 2018/2019.

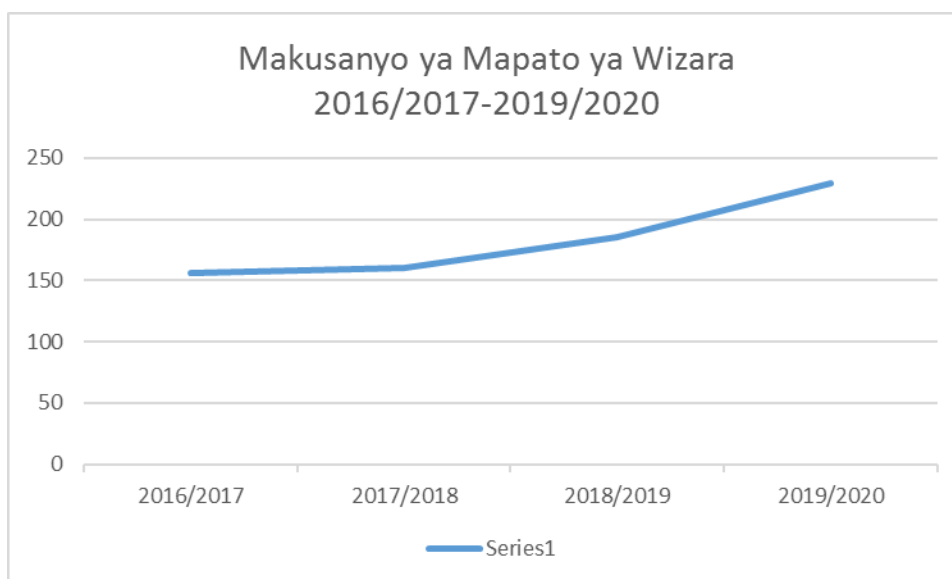
Kamati ilielezwa kuwa, hadi kufikia Mwezi Februari 2020, kiasi kilichokusanywa kilikuwa ni Shilingi **229,811,478,366.1** sawa na asilimia 48.7 ya Makadirio ya makusanyo kwa mwaka 2019/2020. Aidha makusanyo hayo yameongezeka kwa asilimia 23.9 ikilinganishwa na makusanyo yaliyokusanywa katika Mwaka wa Fedha 2018/2019 ambayo yalikuwa Shilingi **185,526,900,792.62**.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Wizara kwa kuendelea kuongeza makusanyo yake kila mwaka kwani kwa muda wa miaka mitatu mfululizo fedha za makusanyo zimeongezeka kama inavyoonekana katika Jedwali Na. 1 na Grafu Namba 1 hapa chini.

**Jedwali Na. 1: MWENENDO WA MAKUSANYO YA WIZARA
2016/2017- 2019/2020**

2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
156,543,675,737.91	160,687,217,400	185,526,900,792.62	229,811,478,366.1

Grafu Na. 1: MWENENDO WA MAKUSANYO YA WIZARA 2016/2017- 2019/2020



Chanzo: Randama za Wizara 2016/2017- 2019/2020

Mheshimiwa Spika, katika uchambuzi wake, Kamati ilibaini kuwa Makusanyo hayo kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020 yameongezeka katika Mafungu 14- Jeshi la Zimamoto na Uokoaji, 51-Wizara na 93-Idara ya Uhamiaji ikilinganishwa na makusanyo ya Mafungu hayo kwa Mwaka wa Fedha 2018/2019.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati umebainisha mchanganuo wa makusanyo hadi kufikia mwezi Februari, 2020 kama inavyoonekana katika Jedwali Na. 2 hapa chini.

Jedwali Na. 2: MCHANGANUO WA MAPATO

FUNGU	MAKADIRIO	% YA JUMLA YA LENGO	MAKUSANYO	% YA JUMLA YA MAKUSANYO
14 - Zimamoto	9,250,000,000.00	1.96	5,285,490,000.00	2.3
28 - Polisi	127,031,856,000.00	26.92	59,200,140,956.00	25.76
29 – Magereza	1,887,322,000.00	0.4	1,005,528,716.00	0.44
51- Wizara	726,606,600.00	0.15	1,536,684,594.9	0.67
93-Idara ya Uhamiaji	332,998,460,000.00	70.57	162,783,634,099.20	70.83
JUMLA	471,894,244,600	100	229,811,478,366.1	100

Chanzo: Randama ya Wizara 2019/2020

Mheshimiwa Spika, katika mchanganuo huo, Kamati imebaini mambo yafuatayo:-

- i) Makusanyo ya Fungu 14 – Jeshi la Zimamoto, yalikusudiwa kuchangia katika lengo la Wizara kwa asilimia 1.96 lakini Taarifa ya Makusanyo ilionesha kuwa Fungu 14 limechangia kwa asilimia 2.3 ya kiasi kilichokusanywa;
- ii) Makusanyo ya Fungu 28- Jeshi la Polisi, yalikusudiwa kuchangia katika lengo la Wizara kwa asilimia 26.92 na Taarifa ya Makusanyo ilionesha kuwa Fungu 28 limeshachangia kwa asilimia 25.76 ya kiasi kilichokusanywa;
- iii) Makusanyo ya Fungu 29- Jeshi la Magereza, yalikusudiwa kuchangia katika lengo la Wizara kwa asilimia 0.4 na Fungu hilo limechangia kwa asilimia hiyo hiyo 0.4 ya kiasi kilichokusanywa;
- iv) Makusanyo ya Fungu 51- Wizara, yalikusudiwa kuchangia katika lengo la Wizara kwa asilimia 0.15 na Taarifa ya Makusanyo ilionesha Fungu hilo limechangia kwa asilimia 0.67 ya kiasi kilichokusanywa;

- v) Makusanyo ya Fungu 93- Jeshi la Uhamiaji, yalikusudiwa kuchangia katika lengo la Wizara kwa asilimia 70.57 lakini Taarifa ya Makusanyo ilionesha kuwa Fungu hilo limeshachangia asilimia 70.83 ya kiasi kilichokusanywa.

Mheshimiwa Spika, ulinganisho huo wa makadirio ya makusanyo kwa kila Fungu ikilinganishwa na mapato halisi ya kila fungu, umeisaidia Kamati kubaini kuwa mwenendo wa ukusanyaji wa maduhuli kwa Mafungu yote ya Wizara ni wa kuridhisha.

Mheshimiwa Spika, jambo hili ni la kupongezwa kwani Kamati ilibaini kuwa Mafungu Matatu yaani Fungu 14- Jeshi la Zimamoto na Uokoaji, Fungu 29- Jeshi la Magereza na Fungu 51- Wizara liliweza kukusanya zaidi ya asilimia 50 ya makadirio ya malengo yaliyowekwa hadi kufikia robo ya tatu ya Mwaka wa Fedha 2019/2020. Kamati ilihoji sababu za Fungu 28- Jeshi la Polisi na Fungu 93- Idara ya Uhamiaji kutofikia nusu ya makadirio ya makusanyo yao. Maelezo yaliyotolewa na Serikali yalibainisha yafuatayo:-

- i) Kutofikiwa kwa lengo la makusanyo ya Jeshi la Polisi, pamoja na sababu nyingine, kulichangiwa na kupungua kwa makosa ya usalama barabarani na kuongezeka kwa utii wa Sheria bila shuruti kwa watumiaji wa Vyombo vya moto. Hata hivyo, Kamati inaona suala hili ni la kupongezwa kwani ni dhahiri kuwa Jeshi la Polisi limeendelea kutoa elimu kwa umma kuhusu utii wa sheria ya barabarani na vilevile watumiaji wa vyombo vya moto ambao wengi wao wameonesha kuendelea kutii sheria zilizopo.

- ii) Kutofikiwa kwa lengo la makusanyo ya Idara ya Uhamiaji kumechangiwa na ufinyu wa Bajeti hivyo kusababisha operesheni maalamu ya kuwasaka wahamiaji haramu kutofanyika ipasavyo. Ni rai ya Kamati kuwa fedha kwa ajili ya misako ya wahamiaji haramu ziongezwe na kutolewa kwa ukamilifu ili kufanikisha utekelezaji wa jukumu hili muhimu la Idara ya Uhamiaji.

Mheshimiwa Spika, hata hivyo, Kamati inaamini kuwa hadi robo ya nne itakapokamilika, lengo la makusanyo lililowekwa kwa Mafungu yote ya Wizara litakuwa limefikiwa kikamilifu.

3.1.2 Upatikanaji wa Fedha kutoka Hazina

Mheshimiwa Spika, upatikanaji wa fedha zilizoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya matumizi ya Wizara hususan fedha za maendeleo umendelea kuwa changamoto ya muda mrefu. Katika kipindi cha miaka mitatu mfululizo kuanzia Mwaka 2016/2017 hadi 2018/2019 Kamati iliendelea kuishauri Serikali kupitia Hazina kuona umuhimu wa kutoa fedha hizo kama zinavyoidhinishwa na Bunge. Hata hivyo utengwaji wa fedha za maendeleo na mtiririko wa upatikanaji wa fedha hizo kwa Wizara hii umeendelea kuwa si wa kuridhisha.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia changamoto hiyo, Kamati ilitaka kujiridhisha kuhusu utekelezaji wa majukumu ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa kufanya ulinganisho wa fedha zilizoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya matumizi yote ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020 na kiasi cha fedha kilichopokelewa hadi

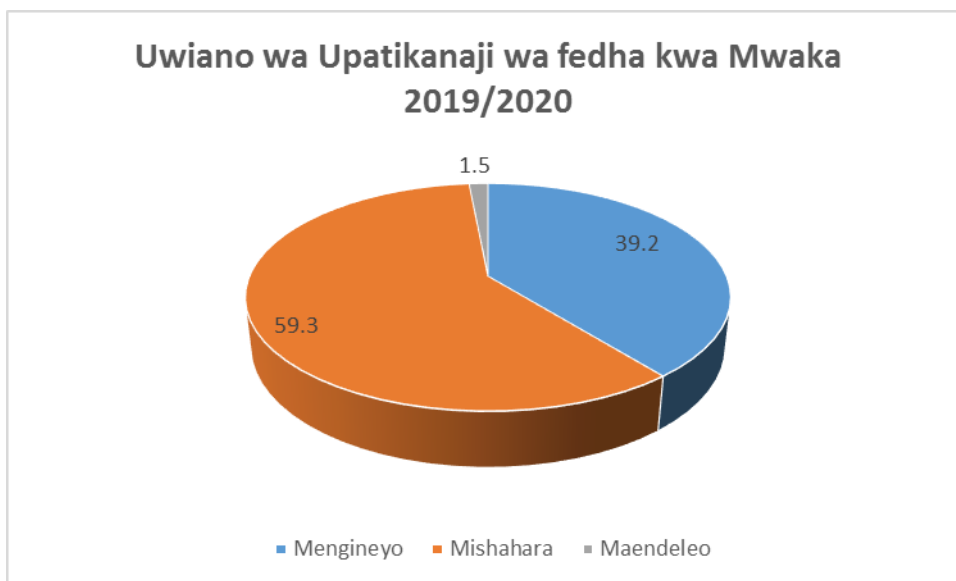
kufikia Mwezi Februari, 2020. Kupitia uchambuzi huo, Kamati ilibaini mambo yafuatayo:-

- i) Hadi kufikia mwezi Februari 2020, Wizara ilikuwa imepokea asilimia 68.3 ya fedha zilizoidhinishwa kwa ajili ya matumizi yote ya Wizara.
- ii) Kati ya fedha zote zilizopokelewa na Wizara hadi kufikia mwezi Februari 2020, asilimia 39 ilikuwa ni kwa ajili ya Matumizi mengineyo na asilimia 1.48 tu ni kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo.
- iii) Hadi kufikia mwezi Februari 2020, Wizara ilikuwa imepokea asilimia 55 ya bajeti ya Matumizi Mengineyo na asilimia 26.4 ya bajeti ya Maendeleo ya Fedha zilizoidhinishwa na Bunge.
- iv) Hadi kufikia mwezi Februari 2020, Mafungu manne ya Wizara yaani Fungu 14- Jeshi la Zimamoto na Uokoaji, Fungu 28- Jeshi la Polisi, Fungu 29- Jeshi la Magereza na Fungu 51- Wizara yalipokea Fedha za Maendeleo. Fungu 14 lilipokea asilimia 16, Fungu 28¹ lilipokea asilimia 63, Fungu 29 lilipokea asilimia 16.41, na Fungu 51 lilipokea asilimia 32.9, ya fedha za maendeleo zilizoidhinishwa kwa kila Fungu husika. Fungu 93- Idara ya Uhamiaji haikutengewa fedha zozote za Maendeleo kwa Mwaka 2019/2020.

¹ Fedha zilizotolewa ni za uhamisho wa fedha (reallocation between votes) kwa ajili ya ununuzi wa helicopter za Jeshi. Kiasi cha Shilingi 2,792,924,679 kilichopangwa kwa ajili ya utekelezaji wa miradi mingine ya maendeleo hazikutolewa

Mheshimiwa Spika, ili kupata picha halisi kuhusu uwiano wa upatikanaji wa fedha za Matumizi ya Mishahara, Mengineyo na Maendeleo, Kamati ililinganisha Kasma za matumizi hayo kwa Mafungu yote matano ya Wizara hii na kuwianisha kama inavyoonekana katika Chati Na. 1.

**Chati Na. 1: UWIANO WA UPATIKANAJI WA FEDHA KWA
MWAKA 2019/2020**



Chanzo: Randama ya Wizara 2019/2020

Mheshimiwa Spika, kutokana na uchambuzi huo, Kamati imebaini kuwa mtiririko wa fedha kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida kwa Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi pamoja na Taasisi zake kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020 ni wa kuridhisha. Hata hivyo, mwenendo wa upatikanaji wa fedha za maendeleo umeendelea kuwa si wa kuridhisha hususan kwa Jeshi la Zimamoto na Uokoaji, Jeshi la Polisi na Jeshi la Magereza.

Kwa miaka mitano mfululizo, Kamati imekuwa ikishauri kuhusu Mafungu 14- Jeshi la Zimamoto na Uokoaji, 28- Jeshi la Polisi, 29- Jeshi la Magereza na 93- Idara ya Uhamiaji, kupewa kipaumbele katika kupelekewa fedha za maendeleo, lakini ushauri huo umezingatiwa kwa Fungu 14 na 29 tu katika Mwaka huu wa Fedha 2019/2020. Hata hivyo, kiasi kilichotolewa kwa kila Fungu hakikuzidi asilimia 16.5.

Mheshimiwa Spika, Kamati ina maoni kuwa mwenendo huu usioridhisha wa upatikanaji wa fedha za maendeleo unaathiri Mpango na Ratiba ya utekelezaji wa miradi iliyo chini ya Mafungu hayo, ambayo baadhi yake imesimama kwa muda mrefu.

3.2 Utekelezaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati

Mheshimiwa Spika, wakati wa kuchambua Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020, Kamati ilishauri masuala kumi na nane (18)² yaliyopaswa kuzingatiwa na Serikali kuhusu Bajeti hiyo kwa Mafungu yote matano.

Mheshimiwa Spika, naomba kuliarifu Bunge lako Tukufu kuwa, katika masuala yaliyotolewa ushauri, yapo ambayo yamezingatiwa kikamilifu, baadhi yanaendelea kuzingatiwa na mengine ambayo hayajazingatiwa kikamilifu kutokana na sababu mbalimbali ikiwemo ufinyu wa bajeti.

² Maoni yaliyotolewa yameambatishwa kama kiambatisho Na. 1

Mheshimiwa Spika, moja ya ushauri uliozingatiwa kikamilifu na Serikali ulihusu Serikali kuongeza ukomo wa Bajeti kwa Idara ya Uhamiaji (Fungu 93) ili kuwezesha shughuli za misako na doria, kuwezesha kuwaondoa wahamiaji haramu na kununua sare za maafisa na askari ambazo hazijanunuliwa kwa miaka mitatu sasa. Taarifa iliyotolewa na Wizara ilibainisha kuwa kwa mwaka 2020/2021, Fungu 93, imeongezewa Ukomo wa Bajeti ya matumizi mengineyo (OC) kutoka kiasi cha Shingi 14,500,692,000.00 kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020 hadi kufikia Shilingi 26,520,292,000.00 kwa Mwaka wa Fedha 2020/2021 ili kuwezesha utekelezaji wa majukumu yaliyoainishwa hapo juu.

Mheshimiwa Spika, Kamati pia iliridhishwa na utekelezaji wa ushauri wake kuhusu Serikali kutoa fedha zilizotengwa kwa ajili ya usimamizi na utekelezaji wa adhabu mbadala kwa wafungwa kupitia Sheria ya probesheni na Huduma kwa Jamii ili kupunguza msongamano wa mahabusu na wafungwa magerezani. Taarifa iliyotolewa mbele ya Kamati ilionesha kuwa, hadi kufikia Mwezi Juni, 2019, Wizara ilipokea Shilingi 206,269,951.33 sawa na asilimia 90.7 ya Bajeti iliyoidhinishwa. Fedha hizo zilifanikisha jumla ya Wafungwa 4,734 kutumikia adhabu zao chini ya Mpango wa Huduma kwa Jamii na Probesheni.

Mheshimiwa Spika, kuhusu ushauri unaoendelea kuzingatia, Taarifa iliyowasilishwa ilionesha kuwa Serikali imeendelea kuzingatia ushauri wa Kamati kuhusu kukamilisha mchakato wa Marekebisho ya Sheria ya Usalama Barabarani Sura ya 168 iliyorejewa Mwaka 2002.

Kamati ilielezwa kuwa mapendekezo ya marekebisho ya Sheria hiyo yalishawasilishwa na kujadiliwa katika ngazi ya IMTC mwezi Disemba, 2019 na tayari sehemu kubwa ya maoni na maelekezo ya kikao hicho cha IMTC yamefanyiwa kazi na Wizara inaendelea kushirikiana na Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano kukamilisha baadhi ya masuala yalioshauriwa kabla ya kuwasilisha katika Baraza la Mawaziri. Ni rai ya Kamati kuwa, kutokana na umuhimu wa Sheria hii, Serikali ichukue juhudi za makusudi katika kuikamilisha Sheria hii ndani ya Mwaka wa Fedha 2020/2021.

Mheshimiwa Spika, ushauri mwingine uliotolewa ulihusu Serikali kutoa Shilingi **596,638,468,000/-** zilizoidhishwa chini ya fedha za maendeleo katika mwaka wa fedha 2018/2019. Fedha hizo zilitengwa kwa ajili ya kutoa elimu kwa Umma kuhusu masuala ya ukatili wa jinsia, kuanzisha elimu juu ya vitendo vya ukatili kwa kushirikisha dhana ya Polisi Jamii.

Mheshimiwa Spika, maelezo yaliyotolewa na Serikali yalionesha kuwa hadi kufikia Mwezi Juni, 2019 fedha hizo hazikutolewa. Aidha, Kamati ilielezwa kuwa feha zote zilizotengwa kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Fungu 28- Jeshi la Polisi, jumla ya shilingi 5,000,000,000.00 hazikutolewa.

4.0 UCHAMBUZI WA MPANGO NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2020/2021

4.1 Mpango wa Utekelezaji wa Majukumu ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2020/2021

Mheshimiwa Spika, ili kujiridhisha na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hii, Kamati ilirejea majukumu makuu ya Wizara na kubaini kuwa makadirio ya mapato na matumizi yanayopendekezwa yanalenga kuimarisha utendaji kazi na ufanisi wa Wizara katika utekelezaji wa majukumu hayo.

Majukumu yaliyopangwa kutekelezwa ni pamoja na:-

- i) Kulinda usalama wa Raia na mali zao;
- ii) Kusimamia marekebisho ya tabia kwa wafungwa ndani na nje ya Mpagereza na katika maeneo ya Jamii;
- iii) Kutoa huduma za zimamoto na uokoaji;
- iv) Kuwezesha na kudhibiti uingiaji na utokaji nchini kwa Raia na wageni; na
- v) Kuimarisha na kusimamia Mfumo wa Taifa wa Utambuzi na Usajili wa Watu Nchini.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipopitia majukumu hayo kwa kulinganisha na Bajeti inayoombwa, ilibainika kuwa utendaji kazi na ufanisi wa Wizara katika kutekeleza majukumu yake utaimarishwa endapo Serikali itatenga fedha za kutosha na kutoa fedha hizo kadri

ambavyo zimeidhinishwa na Bunge, kwa ukamilifu na kwa wakati kwa kuzingatia Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara.

4.2 Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato kwa Mwaka 2020/2021

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2020/2021, Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa Mafungu yote matano inategemea kukusanya mapato ya jumla ya Shilingi **488,569,880,319/=**. Kiasi kinachotarajiwa kukusanywa ni ongezeko la asilimia 3.5 ikilinganishwa na makadirio ya makusanyo kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020 ambayo yalikuwa Shilingi **471,894,244,600**. Ongezeko hili linatarajiwa kuwa katika Fungu 29 Jeshi la Magereza kwa asilimia 5.65 na Fungu 93- Idara ya Uhamiaji kwa asilimia 4.87.

Mheshimiwa Spika, wakati wa uchambuzi kuhusu ongezeko hilo, Kamati ilibaini kuwa mapato yatokanayo na mauzo ya mazao ya kilimo na mifugo yanatarajiwa kuwa Shilingi 1,700,000,000 sawa na asilimia 85 ya makadirio ya makusanyo ya Fungu hilo. Kwa Mwaka 2019/2020, makadirio ya mapato yatokanayo na mauzo ya bidhaa za kilimo yalikuwa Shilingi 1,517,000,000.

Mchanganuo wa lengo la makusanyo unaonekana katika Jedwali Na. 3 hapa chini.

Jedwali Na. 3: MAKADIRIO YA MAPATO

FUNGU	MAKADIRIO	% YA JUMLA YA LENGU
Fungu 14 - Zimamoto na uokoaji	9,250,000,000	1.89
Fungu 28 - Jeshi la Polisi	127,031,856,000	26
Fungu 29 - Jeshi la Magereza	2,000,000,000	0.41
Fungu 51 – Wizara	226,606,000	0.05
Fungu 93 - Idara ya Uhamiaji	350,061,418,319	71.65
Jumla	488,569,880,319	100

Chanzo: Randama ya Wizara 2020/2021

Mheshimiwa Spika, katika uchambuzi wake, Kamati imebaini yafuatayo:-

- i) Fungu 14- Jeshi la Zimamoto na Uokoaji linategemewa kukusanya asilimia 1.89 ya makadirio ya makusanyo ikilinganishwa na Mwaka wa Fedha 2019/2020 ambapo liliategemewa kukusanya asilimia 2, ki-uwiano ikiwa ni pungufu kwa asilimia 0.11;
- ii) Fungu 28- Jeshi la Polisi linategemewa kukusanya asilimia 26 ya makadirio ya makusanyo ikilinganishwa na Mwaka wa Fedha 2019/2020 ambapo liliategemewa kukusanya asilimia 26.9 kiasi ambacho ki-uwiano ni pungufu kwa asilimia 0.9;
- iii) Fungu 29- Jeshi la Magereza linategemewa kukusanya asilimia 0.4 ya makusanyo ambayo ni sawa ki-uwiano ikilinganishwa na

Mwaka wa Fedha 2019/2020 ambapo lilitategemewa kukusanya asilimia 0.4;

- iv) Fungu 51- Wizara linategemewa kukusanya asilimia 0.05 ya makadirio ya makusanyo ikilinganishwa na Mwaka wa Fedha 2019/2020 ambapo lilitategemewa kukusanya asilimia 0.2; Kiasi hiki ni pungufu katika uwiano kwa asilimia 0.15;
- v) Fungu 93- Idara ya Uhamiaji linategemewa kukusanya asilimia 71.65 ya makadirio ya makusanyo ikiwa ni ongezeko katika uwiano kwa asilimia 1.15 ikilinganishwa na makadirio ya makusanyo kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020 ambapo lilitategemewa kukusanya kwa asilimia 70.5.

Mheshimiwa Spika, kwa ufafanuzi huo, ni dhahiri kuwa Fungu 28- Jeshi la Polisi na Fungu 93- Idara ya Uhamiaji, ndio yanayotegemewa katika makusanyo ya Wizara hii. Kamati imebaini kuwa kwa miaka mitatu mfululizo mafungu hayo yamekuwa yakikusanya kwa asilimia nyingi zaidi ikilinganishwa na Mafungu mengine.

Kamati inapongeza Mafungu hayo kwa kuendelea kuwa na mchango mkubwa na muhimu katika makusanyo. Hata hivyo, pamoja na pongezi hizi, uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa Mafungu hayo mawili ndio ambayo yamekuwa hayapewi fedha za maendeleo licha ya kuwa yanakusanya zaidi.

Mheshimiwa Spika, ni rai ya Kamati kuwa mafungu hayo yapewe uzito unaostahili katika kutengewa na kupelekewa fedha za

maendeleo ili kutekeleza miradi ya ujenzi na ukarabati wa nyumba za watumishi na askari, pamoja na majengo ya Ofisi na vituo vya Polisi, ambayo baadhi yake imesimama kwa muda mrefu.

4.3 Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi

Mhesimiwa Spika, maelezo yaliyotolewa na Wizara mbele ya Kamati yalibainisha kuwa katika Mwaka wa Fedha 2020/2021, Bajeti ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi inayoombwa kwa mafungu yote matano ni Shilingi **899,170,293,000/=**. Kati ya fedha hizo Shilingi **481,504,753,000/=** sawa na asilimia **53.5** ni kwa ajili ya Mishahara, Shilingi **382,229,678,000/=** sawa na asilimia **42.50** ni Matumizi Mengineyo na Shilingi **35,435,862,000/=** sawa na asilimia **4** ni kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo.

Aidha, Kati ya fedha za maendeleo zinazombwa, Shilingi **34,540,000,000/=** sawa na asilimia 97.5 ni fedha za ndani na Shilingi **895,862,000/=** sawa na asilimia 2.5 ni fedha za nje.

Mheshimiwa Spika, ili kukidhi masharti ya Kanuni ya 98 (2) ya Kanuni za Bunge, Kamati ilifanya uchambuzi wa makadirio hayo kwa kupitia Kasma, Vifungu na Mafungu yote ikilinganishwa na bajeti iliyoidhinishwa na kutekelezwa katika Mwaka wa Fedha unaoishia. Katika uchambuzi huo Kamati ilibaini mambo yafuatayo:-

- i) Bajeti ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020 imepungua kwa Shilingi **22,076,740,279/=** ambayo ni pungufu ya asilimia 2.39 ikilinganishwa na bajeti ya Mwaka wa

Fedha 2019/2020. Upungufu huu upo katika Matumizi ya Mishahara kutokana na baadhi ya watumishi kustaafu.

- ii) Bajeti inayoombwa kwa ajili ya matumizi ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2020/2021 imeongezeka kwa asilimia 10.95 kwa Bajeti ya Maendeleo, Mishahara imepungua kwa asilimia 7.38 na imeongezeka kwa asilimia 2.67 katika matumizi mengineyo ikilinganishwa na Bajeti ya Mwaka wa Fedha 2019/2020;
- iii) Fungu 93- Idara ya Uhamiaji inaombewa shilingi 4,450,000, 000/= kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo ambapo kwa mwaka wa fedha 2019/2020 haikutengewa fedha zozote.
- iv) Fungu 93- Idara ya Uhamiaji inaombewa shilingi 3,309,600,000/= kwa ajili ya *package* kwa maafisa na askari wa Idara, fedha ambayo kwa miaka yote ya nyuma ilikuwa inatolewa kwa majeshi ya Zimamoto na Uokoaji, Polisi na Magereza. Kamati inaipongeza Serikali kwa kuzingatia ushauri wake ambapo mara kwa imara imekuwa ikishauri kuhusu umuhimu wa kutoa ***package*** hii kwa Idara ya Uhamiaji ambayo mazingira yake ya kazi yanaendana na ya Majeshi yaliyo chini ya Wizara hii. Hii inaonesh kuwa Serikali yetu ni Sikivu.

- v) Fungu 93- Idara ya Uhamiaji imeongezewa ukomo wa bajeti ya matumizi mengineyo (OC) kutoka kiasi cha Shilingi 14,500,692,000.00 kwa mwaka wa fedha 2019/2020 hadi kiasi cha Shilingi 26,520,292,000.00 zinazombwa kwa mwaka 2020/2021 ikiwa ni ongezeko la asilimia 82.88 ili kuwezesha, pamoja na mambo mengine, misako na doria ya kuwabaini wahamiaji haramu pamoja na kununua sare za Maafisa na Askari.
- vi) Fedha za ndani zilizotengwa kwa ajili ya Maendeleo kwa Fungu 51 upande wa NIDA zimepungua kwa Shilingi Bilioni 8,783,677,600.00 sawa na asilimia 80.86 ikilinganishwa na Shilingi Bilioni 19,645,489,600 zilizotengwa kwa Mwaka 2019/2020.
- vii) Fedha za Maendeleo kwa ajili ya Fungu 29 zimeongezeka kwa asilimia 191.8 ikilinganishwa na shilingi 5,000,000,000.00 zilizoidhinishwa katika Mwaka wa Fedha 2019/2020 ambapo kwa Mwaka wa Fedha 2020/2021 zimetengwa Shilingi 14,590,000,000.00.
- viii) Ukomo wa Bajeti ya Matumizi Mengineyo kwa Fungu 29 imeongezeka kwa kiasi cha Shilingi 1,895,000,000.00 na bajeti ya Maendeleo kwa kiasi cha Shilingi **9,590,000,000.00**.

Mheshimiwa Spika, maelezo yaliyoainishwa hapo juu yanatokana na uchambuzi wa Kamati baada ya kupitia na kujadili Randama za

Mafungu matano ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 98 (2) ya Kanuni za Kudumu za Bunge.

Mheshimiwa Spika, naomba Bunge lako Tukufu lipokee maelezo hayo yatakayosaidia majadiliano kuhusu hoja iliyowasilishwa na Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi mapema leo hii.

5.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia majadiliano ya kina kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa Mwaka wa Fedha 2020/2021 ikilinganishwa na dhima ya Wizara ya kudumisha usalama, amani na utulivu, Kamati inatoa maoni na ushauri mahsusi kwa kila Fungu kama ifuatavyo:-

5.1 Ushauri wa Jumla

- i) Kamati ilipopitia na kujadili Taarifa za utekelezaji wa Bajeti ya Mafungu ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi, ilibaini kuwa upungufu wa Rasilimali watu umeendelea kuwa changamoto inayohitaji kupewa umuhimu wa kipekee katika kuishughulikia. Kamati ilibaini kuwa Jeshi la Zimamoto linahitaji wa Watumishi 4,995; Jeshi la Polisi lina uwiano duni wa askari na wananchi wanaowahudumia ambapo uwiano uliopo ni 1:1,100 badala ya ule wa Kimataifa wa 1:450; Jeshi la Magereza lina uhitaji wa watumishi 12,877; na Idara ya Uhamiaji inahitaji wa Maafisa na askari 15,431 na watumishi wa kada za kawaida 781.

Kamati inashauri Serikali kupitia Ofisi ya Rais- Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kulipa uzito wa kipekee suala la uhitaji wa Watumishi katika Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kutokana na Umuhimu wake katika usalama wa Raia na Mali zao.

- ii) Serikali iweke mpango mkakati wa kununua magari kwa ajili ya Majeshi ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi pamoja na Idara ya Uhamiaji ili kuwezesha Majeshi hayo na Idara hiyo kutekeleza shughuli zake kwa ufanisi.
- iii) Upo umuhimu wa Serikali kuanza mchakato wa kuandaa Sheria ya Kusimamia Makampuni binafsi ya ulinzi ili pamoja na mambo mengine, kudhibiti matukio ya kihalifu yanayochangiwa na kutokuwepo kwa Sheria inayosimamia makampuni binafsi ya ulinzi. Kamati yangu imekuwa ikishauri mara kwa mara kuhusu suala hilo lakini bado halijapewa uzito unaostahili.
- iv) Upo umuhimu wa Serikali kukamilisha miradi ya mwanzo badala ya kuanzisha miradi mingine mipya. Hii itawezesha uwepo wa miradi michache iliyokamilika na ambayo ina tija kwa Taifa kuliko kuwa na miradi mingi ambayo haikamiliki.

5.2 Ushauri Mahsusi

5.2.1 Fungu 14- Jeshi la Zimamoto na Uokoaji

- i) Kwa miaka mitatu mfululizo kuanzia Mwaka wa Fedha 2017/2018 hadi 2019/2020 Kamati imekuwa ikiishauri Serikali kuhusu umuhimu wa kutenga fedha kwa ajili ya kukamilisha

ujenzi wa jengo la Zimamoto lililopo katika eneo la Mchicha, Wilayani Temeke Jijini Dar es Salaam ambalo ujenzi wake ulisimama tangu Mwaka 2013. Kwa mara ya mwisho jengo hili lilitengewa Shilingi Bilioni Mbili (2) katika Mwaka wa Fedha 2016/2017 hata hivyo fedha hizo hazikutolewa.

Ni maoni ya Kamati kuwa upo umuhimu wa kuendeleza jengo hilo ambalo baada ya kukamilika kwake linaweza kutumika kwa shughuli nyingine muhimu za Jeshi la Zimamoto na Uokoaji katika Jiji la kibiashara la Dar es Salaam na maeneo ya jirani.

- ii) Kamati inatambua juhudi za Serikali katika kuliwezesha kivifaa Jeshi la Zimamoto na Uokoaji ambapo katika Mwaka wa Fedha 2019/2020 taratibu za kununua magari matano ya kuzima moto kutoka Shirika la Nyumbu zinaendelea. Hata hivyo, kwa kuzingatia umuhimu wa Jeshi la Zimamoto na Uokoaji katika masuala ya maokozi pale yanapotokea majanga mbalimbali, na kutokana na uhaba na uchakavu wa magari ya kuzima moto na maokozi, Kamati inashauri Serikali kuwa na Mkakati madhubuti wa kuliwezesha kivifaa Jeshi hili kwani ukosefu wa vifaa hivyo unaathiri utekelezaji wa majukumu yake ya msingi.
- iii) Serikali iliwezeshe jeshi hili kupata '*fire hydrants*' za kutosha hususan katika maeneo ya Majiji na Miji ili kuliwezesha kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi. Kamati ilibaini kuwa mahitaji halisi ya '*fire hydrants*' ni 285,000 kwa Nchi nzima,

lakini Jeshi lina '*fire hydrants*' 2260 tu ambapo kati ya hizo, 1003 hazifanyi kazi.

5.2.2 Fungu 28- Jeshi la Polisi

Mheshimiwa Spika, kutokana na umuhimu wa Jeshi la Polisi katika kuhakikisha ulinzi na usalama wa Raia na mali zao, Kamati inashauri yafuatayo:-

- i) Serikali ione umuhimu wa kutoa fedha zinazoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa Jeshi hili. Kwa Mwaka wa Fedha 2018/2019, Jeshi la Polisi lilitengewa Jumla ya Shilingi 5,000,000,000.00 lakini hazikutolewa. Aidha, kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020 Jeshi hili lilitengewa Jumla ya Shilingi 2,292,924,679.00 ambapo hadi kufikia Mwezi Februari 2020 fedha hizo zilikuwa hazijatolewa.

Kutokutolewa kwa fedha hizo kumeathiri utekelezaji wa shughuli mbalimbali zikiwemo za ujenzi wa vituo vya Polisi na nyumba za Askari na Maafisa wa Jeshi. Kamati inaishauri Serikali kutoa fedha hizo hususan za kukamilisha kituo cha Polisi cha Mkokotoni ambapo Ujenzi wake umesimama tangu mwaka 2013 licha ya kuwa mradi huo umetekelezwa kwa asilimia 60.

- ii) Pamoja na juhudi za Jeshi la Polisi za kutekeleza miradi ya ujenzi wa majengo ya vituo vya Polisi na nyumba za Askari kwa kushirikiana na wadau mbalimbali, bado suala la makazi

kwa Askari limeendelea kuwa changamoto ambayo inatakiwa kupewa uzito wa kipekee hasa kwa kuzingatia usalama wa Askari wanapoishi uraiani.

Kwa Mwaka 2018/2019 Kamati ilishauri kiasi cha Shilingi 1,400,000,000/= kilichoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya ujenzi wa nyumba za Askari kitolewe ifikapo Juni 30, 2019. Hata hivyo fedha hizo hazikutolewa na ziliidhinishwa tena katika Mwaka wa Fedha 2019/2020 na hadi kufikia Mwezi Februari, 2020 zilikuwa hazijatolewa.

Hivyo basi, Kamati inaishauri Serikali kutoa fedha zinazoidhinishwa kwa ajili ya ujenzi wa makazi ya Askari nchini, ili kuwapa morali ya kazi Askari wetu pamoja na kuwajengea mazingira salama ya utekelezaji wa majukumu yao.

- iii) Kwa kuwa Kamati imekuwa ikiishauri Serikali kuhusu kukamilisha mchakato wa marekebisho ya Sheria ya Usalalama Barabarani tangu Mwaka 2017, pamoja na hatua nzuri iliyofikiwa katika mchakato huo, Ni rai ya Kamati kuwa mchakato huu ukamilishwe katika Mwaka wa Fedha 2020/2021.
- iv) Kwa kuwa suala la msongamano wa Wafungwa katika Magereza linachangiwa na Magereza machache ya kutunza mahabusu ambao kiidadi ni wengi kuliko wafungwa, Kamati inashauri Serikali kuona umuhimu wa kuwa na Mpango wa kuliwezesha Jeshi la Polisi kuwa na

mahabusu zake badala ya kutumia za Jeshi la Magereza ambazo hazitoshi.

- v) Serikali itenge fedha za kutosha kwa ajili ya kuwezesha mafunzo zaidi kwa Maafisa, Wakaguzi, Askari na Watumishi wa Jeshi la Polisi ili kuwawezesha kwenda sambamba na mabadiliko ya teknolojia ambayo yanachangia ongezeko la makosa ya kimtandao, makosa yanayovuka mipaka, usafirishaji haramu wa binadamu, ugaidi na utakatishaji wa fedha. Aidha, uteuzi wa watumishi watakaoshiriki mafunzo hayo uzingatie masuala ya jinsia.
- vi) Serikali itoe fedha kwa ajili ya kulipa deni la Jeshi la Polisi linalondelea kukua kutokana na kutokulipwa kwa stahiki mbalimbali za Watumishi, Wastaafu na madeni ya wazabuni na watoa huduma. Hadi kufikia Mwezi Juni, 2019 Deni hilo lilikuwa Shilingi 652,831,191,645.48.
- vii) Aidha, kipaumbele cha malipo ya madeni hayo kitolewe kwa Askari na Watumishi raia ambao deni lao ni shilingi 54,579,136,558.31.
- viii) Kwa kuwa ni dhahiri kuwa Ugonjwa unaosababishwa na Virusi vya COVID-19 umeshaingia nchini, ili kudhibiti maambukizi kwa mahabusu na wafungwa, ni vema Jeshi la Polisi likadhibiti upelekwaji wa mahabusu wanaoshtakiwa kwa kesi ndogo katika Magereza. Kamati

inashauri kuwa watuhumiwa wa makosa madogo madogo wawekewe utaratibu mwingine thabiti ikiwa ni pamoja na kuripoti katika vituo vya Polisi kwa muda wanaopangiwa.

5.2.3 Fungu 29- Jeshi la Magereza

- i) Kamati imekuwa ikiishauri Serikali kuliwezesha Jeshi la Magereza kuwekeza katika kilimo ili liweze kujitosheleza kwa chakula. Katika Mwaka 2018/2019 na 2019/2020 zilitengwa jumla ya Shilingi Bilioni tatu (3) kwa kila Mwaka, kwa ajili ya ukamilishaji wa miundombinu ya Umwagiliaji katika Gereza la Idete kwa Mwaka 2018/2019, na Gereza la Idete na Kitengule- Kagera kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020, lakini fedha hizo hazikuwahi kutolewa. Hata hivyo, katika Mwaka wa Fedha 2020/2021 hakuna fedha zozote zilizotengwa kwa ajili ya ujenzi na ukamilishaji wa miundombinu ya umwagiliaji katika Magereza yetu. Ni maoni ya Kamati kuwa Serikali ione umuhimu wa kutenga fedha kwa ajili ya kukamilisha miundombinu ya umwagiliaji katika Magereza ili kuliwezesha Jeshi hilo kuwekeza katika kilimo.
- ii) Upo umuhimu wa kutenga fedha kwa ajili ya kukamilisha ujenzi wa Hospitali na jiko katika Gereza la Segerea. Kamati imekuwa ikisisitiza tangu Mwaka 2016 kuhusu umuhimu wa kutenga fedha hizo hasa kwa kuzingatia umuhimu wa Hospitali hiyo kwa Magereza ya Segerea.

- iii) Pamoja na jitihada kubwa za Serikali katika kupunguza msongamano wa wafungwa na mahabusu katika Magereza, ikiwa ni pamoja na kuendelea kujenga mabweni ya wafungwa, kutumia utaratibu wa vifungo vya nje, utaratibu wa parole na msamaha wa Rais, Kamati inaendelea kuishauri Serikali kuhakikisha kuwa Kamati za kusukuma kesi zinakutana kwa kufuata utaratibu uliopo ili kuwezesha kesi nyingi zaidi kusikilizwa na kutolewa maamuzi kwa wakati.
- iv) Sambamba na ushauri uliotolewa hapo juu, Kamati inaendelea kuishauri Serikali kuliwezesha Jeshi la Magereza kupata magari kwa ajili ya kusafirisha mahabusu. Hadi mwezi Februari, 2020 Jeshi la Magereza lilikuwa na magari 32 tu kwa ajili ya kusafirisha mahabusu katika Mikoa ya Arusha, Dar es Salaam, Pwani na Dodoma na magari hayo ni mabovu na chakavu kwani yamenunuliwa tangu mwaka 2008. Ni vema suala hili likapewa uzito unaostahili ili kuwawezesha mahabusu kusikiliza kesi zao kwa tarehe wanazopangiwa kwani kukosa kusikiliza kesi hizo ni kuwaondolea haki yao na vilevile kuendeleza msongamano katika Magereza.
- v) Serikali itoe fedha kwa ajili ya kuwezesha vikao vya Bodi ya Taifa na Bodi za Mikoa za Parole. Kwa mwaka wa fedha 2019/2020 zilitengwa shilingi 241,300,000 lakini hadi kufikia mwezi februari, 2020 Shilingi 44,721,400 tu sawa

na asilimia 18.5 tu zilikuwa zimetolewa na kuwezesha kufanyika kwa kikao kimoja tu cha Bodi ya Taifa na Bodi ya Mkoa. Kuwezesha vikao vya Bodi hizi kutasaidia wafungwa wengi zaidi wanaostahili kupewa *parole* kupunguzwa magerezani.

vi) Upo umuhimu wa Serikali kuliwezesha Jeshi la Magereza kujenga nyumba kwa ajili ya makazi ya Maafisa na Askari. Hadi mwezi Februari, jumla ya watumishi 5027 tu kati ya watumishi 13,258 ndio waalikuwa wanaishi Kambini hivyo kuwalazimu watumishi 8,231 kuishi nje ya kambi za magereza jambo ambalo si zuri kiusalama.

Kwa mwaka wa fedha 2020/2021 hakuna fedha zozote zilizotengwa kwa ajili ya ujenzi wa nyumba hizo. Hata hivyo, kamati inalipongeza Jeshi la Magereza kwa kuendelea kutekeleza mkakati wa ufyatuaaji wa matofali na kujenga nyumba kwenye vituo vyake kwa kutumia nguvu kazi ya wafungwa.

5.2.4 Fungu 51- Wizara

i) Serikali ione umuhimu wa kuendelea kuunganisha mifumo ya kijiditali ya Taasisi nyingine za Serikali na ya NIDA ili kuwa na utendaji wenye tija wa Taasisi zinazoshughulikia masuala yanayohusisha hadhi ya uraia wa wananchi. Aidha, vyombo muhimu vya ulinzi na usalama

vishirikishwe katika kuhakikisha usalama wa kumbukumbu zinazotunzwa katika Kanzi data ya NIDA.

- ii) Kamati inaipongeza Serikali kwa kununua mashine mpya mbili za uchapaji zenye uwezo wa kuzalisha vitambulisho 4500 kwa saa kwa kila mashine. Hata hivyo, pamoja na pongezi hizo, Kamati inaishauri Serikali kutoa kiasi cha Shilingi 4,419,000,000 ambazo hazijatolewa kwa ajili ya kufanya usajili na utambuzi wa watu katika Mikoa yote nchini. Katika Mwaka wa Fedha 2019/2020 Serikali ilitenga shilingi 5,224,000,000/- hata hivyo hadi hufikia mwezi Februari 2020 ni shilingi 805,000,000 sawa na asilimia 15.4 tu zilikuwa zimetolewa. Kamati ina maoni kuwa kutokutolewa kwa fedha hizo kutaathiri zoezi la usajili na utambuzi kwa ratiba ya utekelezaji iliyowekwa.
- iii) Sambamba na ushauri uliotolewa hapo juu, Upo umuhimu kwa Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kupitia NIDA kuweka mkakati wa kuandikisha na kuwapatia Vitambulisho watoto wenye umri wa chini ya miaka 18 ili kurahisisha upatikanaji wa Taarifa zao hata wanapokuwa watu wazima. Utaratibu huu utaiondolea mzigo NIDA kwa siku za usoni pale inapotakiwa kuandikisha wananchi kwa ajili ya huduma muhimu zinazojitokeza Serikalini kama ilivyotokea kwenye usajili wa namba za simu.
- iv) Serikali itoe fedha zote zilizotengwa kwa ajili ya Usajili na Ukaguzi wa Jumuiya za Kijamii na Kidini katika Mwaka

2019/2020 ili kuwezesha utekelezaji wa shughuli zote zilizokuwa zimepangwa kufanyika. Hadi kufikia Mwezi Februari, ni asilimia 40.82 tu ya Shilingi 90,918,100 zilizokuwa zimetolewa kwa ajili ya shughuli hiyo. Aidha, Kamati inashauri Serikali kuwa na Mkakati madhubuti wa kudhibiti na kuhakiki usajili wa Asasi za kijamii ili kupunguza changamoto ya Asasi zinazoendeshwa kwa maslahi ya mtu.

- v) Kamati inaendelea kuishauri Serikali kwa kushirikiana na Shirika la Umoja wa Mataifa linaloshughulikia Wakimbizi (UNHCR) kuendelea kuhakiki wakimbizi waliopo nchini na kuwatafutia suluhisho la kudumu ikiwa ni pamoja na kuwarudisha katika nchi zao kwa hiari yao. Aidha, kwa wakimbizi waliopewa uraia, Serikali iendeleo kutafuta suluhisho la kudumu ili kuhakikisha usalama katika maeneo wanayoishi na yale yanayowazunguka.

5.2.5 Fungu 93- Idara ya Uhamiaji

- i) Wakati wa kujadili taarifa za utekelezaji wa bajeti ya Wizara hii kwa Mwaka 2017/2018 na 2018/2019 Kamati imekuwa ikishauri Serikali kuhusu kutoa fedha zilizoidhinishwa kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Ujenzi wa Ofisi za Uhamiaji za Mikoa na Wilaya hususan katika Mikoa ya Lindi na Mtwara lakini fedha hizo zimekuwa hazitolewi. Aidha, kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020 Serikali haikutenga fedha zozote kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya Maendeleo kwa Idara ya Uhamiaji.

Kamati inaendelea kuishauri Serikali kuona umuhimu wa kutenga na kutoa fedha za maendeleo kwa ajili ya Idara hii. Kwa Mwaka wa fedha 2020/2021, Idara hii imetengewa jumla ya Shilingi 4,450,000,000 kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya Maendeleo. Ni rai ya Kamati kuwa fedha hizo zitakapoidhinishwa na Bunge zitolewe kwa ukamilifu na kwa wakati.

- ii) Pamoja na ushauri wa jumla uliotolewa kuhusu mahitaji ya vyombo vya usafiri kwa Majeshi ya Wizara hii na Idara ya Uhamiaji, kamati inaishauri Serikali kuona umuhimu wa kutenga fedha kwa ajili ya boti za doria ambapo kwa mazingira ya sasa Idara inauhitaji mkubwa wa boti na haina boti hizo. Hii itawezesha kuimarisha doria ya wahamiaji haramu katika maeneo ya maziwa na bahari.

6.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, napenda kukushukuru kwa kunipa nafasi kwa ajili ya kuwasilisha Taarifa hii. Napenda kuwashukuru Wajumbe wa Kamati ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama ambao maoni, ushauri na ushirikiano wao umewezesha kukamilika kwa taarifa hii. Naomba majina yao kama yalivyo orodheshwa katika Taarifa hii yaingie kwenye Taarifa Rasmi za Bunge (Hansard):-

1. Mhe. Salum Mwinyi Rehani, Mb, **M/Mwenyekiti**

2. Mhe. Shamsi Vuai Nahodha, Mb
3. Mhe. Mussa Hassan Mussa, Mb
4. Mhe. Prosper J. Mbena, Mb
5. Mhe. Victor Kilasile Mwambalasa, Mb
6. Mhe. Fakharia Shomari Khamis, Mb
7. Mhe. Cosato David Chumi, Mb
8. Mhe. Bonnah L. Kamoli, Mb
9. Mhe. Masoud Abdalla Salim, Mb
10. Mhe. Sophia Hebron Mwakagenda, Mb
11. Mhe. Gerson Hosea Lwenge, Mb
12. Mhe. Joram Ismael Hongoli, Mb
13. Mhe. Zacharia Paulo Issaay, Mb
14. Mhe. Joseph Michael Mkundi, Mb
15. Mhe. Mboni Mohamed Mhita, Mb
16. Mhe. Shally Josepha Raymond, Mb
17. Mhe. Fatma Hassan Toufiq, Mb
18. Mhe. Sebastian Simon Kapufi, Mb
19. Mhe. Silafu Jumbe Maufi, Mb
20. Mhe. Ruth Hiyob Mollel, Mb
21. Mhe. Janeth Maurice Masaburi, Mb
22. Mhe. Augustino Manyanda Masele, Mb
23. Mhe. Almasi Athuman Maige, Mb
24. Mhe. Dkt. Suleiman Ally Yussuf, Mb
25. Mhe. Dkt. Charles John Tizeba, Mb

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Wajumbe wa Kamati napenda kutumia fursa hii kumshukuru Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi

Mhe. George Boniphace Simbachawene (Mb), Naibu Waziri, Mhe. Eng. Hamad Masauni (Mb), Katibu Mkuu Ndugu Christopher Kadio, Naibu Katibu Mkuu Ndg. Ramadhan Kailima pamoja na Watendaji wote wa Wizara kwa ushirikiano na mchango wao katika kipindi chote cha utekelezaji wa majukumu ya kikanuni ya Kamati.

Mheshimiwa Spika, mwisho lakini si kwa umuhimu, napenda kumshukuru Katibu wa Bunge Ndg. Stephen Kagaigai kwa kuratibu vema shughuli za Kamati na Bunge. Aidha, nawashukuru Mkurugenzi wa Idara ya Kamati za Bunge Ndg. Michael Chikokoto, Mkurugenzi Msaidizi Ndg. Gerald Magili na Makatibu wa Kamati hii Ndg. Ramadhan Abdallah na Bi. Grace Bidya wakisaidiwa na Bi. Rehema Kimbe, kwa kuratibu vema shughuli za Kamati na kuhakikisha Taarifa hii inakamilika kwa wakati.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo, sasa naliomba Bunge lako Tukufu lipokee Taarifa hii ili lijadili na likubali kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa Mwaka wa Fedha 2020/2021 kama yalivyowasilishwa na mtoa hoja.

Mheshimiwa Spika, naunga mkono hoja na naomba kuwasilisha.

Salum Mwinyi Rehani, Mb
MAKAMU MWENYEKITI
KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAMBO
YA NJE, ULINZI NA USALAMA

Aprili, 2020